

การบริหารการศึกษา แนวคิดและทฤษฎี สำหรับการบริหารงาน

CONCEPTS AND THEORIES FOR WORK ADMINISTRATION

เหมาะสำหรับ :

- ผู้ประกอบวิชาชีพครู
- ผู้บริหารสถานศึกษา
- ผู้บริหารการศึกษา
- ศึกษานิเทศก์
- อาจารย์และนักศึกษา
ระดับปริญญาโท-เอก
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
- ผู้สนใจทั่วไป

สุวิทย์ ภาณุจारी

**การบริหารการศึกษา
แนวคิดและทฤษฎีสำหรับการบริหารงาน
Concepts and Theories for Work
Administration**

**การบริหารการศึกษา
แนวคิดและทฤษฎี
สำหรับการบริหารงาน
Educational Administration
Concepts and Theories
for Work Administration**

เหมาะสำหรับ:

- ผู้ประกอบวิชาชีพครู
- ผู้บริหารสถานศึกษา
- ผู้บริหารการศึกษา
- ศึกษาพิเศษ
- อาจารย์และนักศึกษา
ระดับปริญญาโท-เอก
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
- ผู้สนใจทั่วไป

สุวิทย์ ภาณุจาร์

การบริหารการศึกษา: แนวคิดและทฤษฎี สำหรับการบริหารงาน

ผู้เขียน: รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิทย์ ภาณุจारी

ISBN (e-book): 978-616-626-959-8

พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2568

จำนวนหน้า: 96 หน้า

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

จัดพิมพ์โดย:

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิทย์ ภาณุจारी
27 ซอยเพชรเกษม 48 แยก 31 ถนนเพชรเกษม
แขวงบางด้วน เขตภาษีเจริญ จังหวัดกรุงเทพมหานคร
10160 โทร. 08 6406 9016

ราคา: 89 บาท

คำนำ

หนังสือเรื่อง “**การบริหารการศึกษา: แนวคิดและทฤษฎีสำหรับการบริหารงาน**” เล่มนี้ เขียนขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ศิษยานุเทศก์ อาจารย์และนักศึกษาระดับปริญญาโท-เอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ได้ศึกษาเรียนรู้และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานและการทำวิจัยได้

ในหนังสือเล่มนี้ มีประเด็นเนื้อหาสาระสำคัญสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งแบ่งออกได้ 2 ตอน ได้แก่ (1) แนวคิดการบริหารงาน และ (2) ทฤษฎีการบริหารงาน

การศึกษาเรียนรู้เรื่อง “**การบริหารการศึกษา: แนวคิดและทฤษฎีสำหรับการบริหารงาน**” และนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานและการทำวิจัยถือว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นประโยชน์ในการบริหารการศึกษาและนำองค์การไปสู่ความสำเร็จ

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะเป็นแหล่งแห่งความรู้หรือสารสนเทศด้านการทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีสำหรับการบริหารงานและการทำวิจัยทางการศึกษา ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารการศึกษาและผู้สนใจทั่วไป

สุวิทย์ ภาณุจारी
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชานวัตกรรมการบริหารการศึกษา
วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

สารบัญ

คำนำ		หน้า
สารบัญ		ค ง
ตอนที่ 1	แนวคิดการบริหารงาน	1
1.1	ความนำ	1
1.2	แนวคิดการบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์	2
1.2.1	ความหมายของการบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์	2
1.2.2	องค์ประกอบที่สำคัญของ MBO	2
1.2.3	กระบวนการบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์	3
1.3	แนวคิดการบริหารแบบสมดุล	4
1.3.1	ความหมายของการบริหารแบบสมดุล	5
1.3.2	องค์ประกอบของการบริหารแบบสมดุล	6
1.4	แนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์	9
1.4.1	ความหมายของการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์	9
1.4.2	องค์ประกอบของการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์	11
1.5	แนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	15
1.5.1	ความหมายของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	16
1.5.2	รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	16
1.6	แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้บริหาร	19
1.6.1	แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจ	19
1.6.2	แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้บริหาร สถานศึกษา	23
1.7	แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมการบริหาร	28
1.7.1	แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมการบริหารการศึกษา	28
1.7.2	แนวคิดหลักธรรมาภิบาล	36
1.7.3	แนวคิดการบริหารห่วงโซ่อุปทาน	44
1.7.4	แนวคิดการบริหารความเสี่ยง	47
1.8	แนวคิดเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา	51
1.8.1	แนวคิดเทคโนโลยีสารสนเทศในองค์การทางการศึกษา	52
1.8.2	แนวคิดการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศใน องค์การทางการศึกษา	53

1.9	แนวคิดระบบการศึกษาและระบบบริหารการศึกษาไทย	55
1.9.1	แนวคิดระบบการศึกษาไทย	55
1.9.2	แนวคิดระบบบริหารการศึกษาไทย	57
1.10	แนวคิดตะวันออกกับการบริหารการศึกษาไทย	58
1.10.1	แนวคิดตะวันออกที่มีอิทธิพลต่อการบริหารการศึกษาไทย	58
1.10.2	การบริหารการศึกษาไทยตามแนวคิดตะวันออก	60
1.11	บทสรุป	61
ตอนที่ 2	ทฤษฎีการบริหารงาน	62
2.1	ความนำ	62
2.2	ทฤษฎีการตัดสินใจ	62
2.2.1	ทฤษฎีการตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ	63
2.2.2	ทฤษฎีการตัดสินใจที่จำแนกตามวิธีการตัดสินใจ	63
2.2.3	ทฤษฎีการตัดสินใจที่แบ่งตามกลุ่มนักทฤษฎี	64
2.3	ตัวแบบการตัดสินใจเชิงทฤษฎี	65
2.3.1	ตัวแบบการตัดสินใจโดยคนคนเดียวและโดยกลุ่ม	65
2.3.2	ตัวแบบการตัดสินใจของ Everard และ Morris	66
2.3.3	ตัวแบบการตัดสินใจของ Vroom และ Yetton	67
2.3.4	ตัวแบบการตัดสินใจของ Hansaker และ Hansaker	69
2.3.5	ตัวแบบการตัดสินใจของ Robbins	70
2.4	ตัวแบบการตัดสินใจเชิงประยุกต์	73
2.4.1	ตัวแบบการตัดสินใจตามแนวคลาสสิก	73
2.4.2	ตัวแบบการตัดสินใจทางการบริหาร	75
2.4.3	ตัวแบบการตัดสินใจแบบค่อยเป็นค่อยไป	77
2.4.4	ตัวแบบการตัดสินใจแบบผสมผสาน	79
2.4.5	ตัวแบบการตัดสินใจแบบถึงขยะ	80
2.5	บทสรุป	82
	บรรณานุกรม	84
	ประวัติผู้เขียน	88

ตอนที่ 1

แนวคิด การบริหาร "งาน"

1.1 ความนำ

แนวคิดการบริหารงาน ในที่นี้ หมายถึง หลักการและกระบวนการบริหารจัดการงานต่าง ๆ ที่ประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาเพื่อนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากร และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ แนวคิดการบริหารงานดังกล่าวเป็นกรอบความคิดหรือหลักการที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถวางแผน ดำเนินการ ติดตามประเมินผล และพัฒนาสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยมีความชัดเจนในเรื่องของเป้าหมาย วิธีการ และกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสถานศึกษา ดังนั้น ในตอนที่ 1 นี้ จะนำเสนอแนวคิดสำคัญเพื่อการบริหารงาน จำนวน 9 แนวคิดหลัก ได้แก่ (1) แนวคิดการบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์ (2) แนวคิดการบริหารแบบสมดุล (3) แนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (4) แนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (5) แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้บริหาร (6) แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมการบริหาร (7) แนวคิดเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา (8) แนวคิดระบบการศึกษาและระบบบริหารการศึกษาไทย และ (9) แนวคิดตะวันออกกับการบริหารการศึกษาไทย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.2 แนวคิดการบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์

ผู้พัฒนาแนวคิดการบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์ คือ Peter F. Drucker (2008) ซึ่งกระบวนการบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์นั้น เป็นเครื่องมือทางการบริหารในองค์การของรัฐ เอกชน รวมทั้งองค์การไม่หวังผลกำไร (Nonprofit organization) วัตถุประสงค์เปรียบเสมือนเข็มทิศที่ชี้บอกแนวทางแก่ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานที่จะต้องดำเนินไป หรือเป็นกุญแจสำคัญของผู้บริหารที่จะดำเนินการวางแผนที่มีประสิทธิผล วัตถุประสงค์ที่ชัดเจนจะเป็นตัวกระตุ้นและส่งเสริมการวางแผนด้านการบริหารและการตัดสินใจ ถ้าองค์การมีการกำหนดวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนมักจะไม่ประสบปัญหาในการพัฒนาองค์การทั้งระยะสั้นและระยะยาว

ในส่วนของการบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์นี้ ประกอบด้วยสาระสำคัญที่ควรศึกษา 3 ประเด็น ได้แก่ ความหมายของการบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่สำคัญของ MBO และกระบวนการบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์ โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1.2.1 ความหมายของการบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์

นักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น Griffin, (2021); Robbins & Coulter (2022); ประจักษ์ ปาณะสุทธิ (2565); พิสิษฐ์ ชำนาญทรง (2564) ฯลฯ ได้ให้ความหมายของการบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์ไว้ ซึ่งอาจสรุปได้ ดังนี้

การบริหารโดยวัตถุประสงค์ (Management by Objectives) หรือ MBO หมายถึง การบริหารงานโดยผู้บริหารกับผู้ร่วมงานร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อให้การดำเนินงานไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ร่วมกัน โดยมีทิศทางการทำงานที่แน่นอน ซึ่งจะทำให้บุคคลในองค์การทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.2 องค์ประกอบที่สำคัญของ MBO

การนำแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์ (MBO) ไปใช้ในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบและเงื่อนไขที่สำคัญ ดังนี้ (บุญชัย โกศลธนากุล, 2561)

1. การกำหนดวัตถุประสงค์กับการวางแผน: ในการตั้งเป้าหมายและวางแผนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์นั้นจะต้องดำเนินการควบคู่กันไป นอกจากนั้น วัตถุประสงค์ของแต่ละฝ่ายในองค์กรนั้น จะต้องประสานสอดคล้องกันด้วย

2. ความรู้ความสามารถของผู้บริหาร: ผู้บริหารในระดับต่าง ๆ ควรจะต้องมีทัศนคติและความรู้ความสามารถในด้านการบริหารอย่างกว้างขวาง เพื่อที่จะได้นำมาใช้ในการวิเคราะห์ วางแผน และกำหนดเป้าหมายในการทำงานเพื่อที่จะทำให้การนำ MBO มาใช้ในองค์กรบรรลุผล

3. การจัดงานให้สมาชิกของกลุ่ม: ผู้บริหารจัดงานให้สมาชิกของกลุ่มปฏิบัติงานในองค์กรได้เข้ามามีส่วนร่วม โดยเน้นถึงการทำงานเป็นทีม (Teamwork) และผลสำเร็จจากความร่วมมือร่วมใจของคนทุกคนในองค์กร

4. การจัดให้มีระบบข้อมูลย้อนกลับ: ผู้บริหารจัดให้มีระบบข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน หรือความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับผลงานซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของการบริหารงานโดยยึดวัตถุประสงค์

1.2.3 กระบวนการบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์

การบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์ ประกอบด้วยกระบวนการบริหาร (The MBO Process) ซึ่งอาจแบ่งได้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ (Odiorne, 1965; Schreiber and Sloan, 1970; Reddin, 1971; บุญชัย โกศลธนากุล, 2561)

1. การทบทวนวัตถุประสงค์ขององค์กร (Review organizational objectives): เป็นการทบทวนวัตถุประสงค์ขององค์กรทั้งหมด เพื่อให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ขององค์กร

2. การกำหนดวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติงาน (Setting operational objectives): เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นการตกลงร่วมกันระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา ทั้งนี้ต้องมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักขององค์กร

3. การติดตามความก้าวหน้า (Monitoring Progress): ในระหว่างการทำงาน ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาต้องมีการประชุมพบปะเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานว่า เป็นอย่างไร และผลลัพธ์จะบรรลุวัตถุประสงค์ ตามที่กำหนดไว้หรือไม่ หากมีปัญหาเกิดขึ้น จะได้พิจารณาดำเนินการแก้ไขในระหว่างกระบวนการได้